

**ЕВОЛЮЦІЯ ЛАТИНСЬКИХ
ПРЕФІКСАЛЬНИХ ДІЄСЛІВ ПРОСТОРОВОЇ СЕМАНТИКИ
У РОМАНСЬКИХ МОВАХ (ДІАХРОНІЧНИЙ АСПЕКТ)**

Альошина Ірина Георгіївна,

канд. філол. наук, доц.

Донецький національний університет

*У статті розглянуто питання впливу основних тенденцій індоєвропейського словотвору на латинську мову та розвиток префіксального способу словотвору у романських мовах. На матеріалі словотвірних гнізд з дієсловом-вершиною *cirregere* у латинській мові і відповідних їй у сучасних романських мовах визначено основні тенденції еволюційних процесів префіксальних дієслівних похідних. Окреслено спільні і специфічні структурно-семантичні риси кожної із романських мов*

Ключові слова: еволюція, романістика, діакронія, словотвір, афіксація, преверб, асиміляція.

Фундаментальні лінгвістичні розробки проблем зіставного вивчення романських мов в основному мають на меті виявити системні зв'язки засобів і способів мовного вираження. Дослідження Р.О. Будагова (1963), М.С. Гуричевої (1964), Н.А. Катагощиної і О.М. Вольф (1968), Л.І. Лухт (1970), В.Г. Гака (1966), М.А. Бородіної (1973), Т.О. Репіної і М.А. Тарівердієвої (1996) є яскравою ілюстрацією цього напрямку романського мовознавства. До зарубіжних мовознавців до імен романістів-класиків Ф. Діц (1863), А. Мартіне (1963), А. Доза, Е. Бурсьє (1952) долучаються сучасні дослідники: Р. Поснер (1996), Ж.-М. Клінкенберг і В. Бал (1999) та інші. Основними питаннями цих досліджень є фонологічні, граматичні, лексичні, етимологічні, виявлення спільних та відмінних рис романських мов, починаючи з аналізу їх індоєвропейських коренів.

Серед цих проблем, що потребують розв'язання, слід окремо виділити питання дослідження системи словотвору романських мов. Але характерною рисою сучасного періоду є те, що формальне вивчення структурних особливостей щільно пов'язано з аналізом семантичних змін, що відбуваються у процесі словотвору. Цей напрямок наукових досліджень має давні традиції на матеріалі різних мов. Так, питання індоєвропейської афіксації розглядалися у роботах О.О. Потебні, А. Мейє, Е. Бенвеніста, М.С. Трубецького, Ю.В. Откупщикова, Е.А. Макаєва, М.Д. Андреева, Л.Г. Герценберг, Т.В. Гамкрелідзе, В'яч.Вс. Иванова. Дослідження словотвірних систем у романському мовознавстві пов'язане з іменами таких лінгвістів, як В.М. Ліндсей, М. Лойманн, А. Мейє, І. Вандрієс, Ж. Марузо, Д. Жюре, В. Мейєр-Любке, А. Доза, Е. Бурсьє, Х. Касарес та інші. Загальна тенденція цих досліджень – аналіз закономірностей романського словотвору на тлі порівняльно-історичної граматики індоєвропейських мов.

Функціональне значення префіксів у латинській мові, як відзначають О.М. Динніков і М.Г. Лопатіна, зводилось до того, щоб увести у вжиток більш повні форми слів замість тих, які здавалось зношеними і знебарвленими унаслідок багатовікового вживання; вони неначе надавали зовнішньому фасаді слова нову архітектурну деталь і, оновлюючи форму, сприяючи реставрації змістової яскравості [Динніков, Лопатіна 1996, 93].

У сучасній лінгвістичній літературі вивчення префіксального словотвору романських мов тісно пов'язує цю проблемою з вивченням превербів. І на це є певні історико-лінгвістичні традиції. Так, у першій, на нашу думку, спеціальній роботі з зіставного вивчення латинського дієслова трактаті Макробія "De differentiis et societatibus Graeci Latinique verbi", у якому автор аналізує деякі складні дієслівні форми, що *mineris, nullam fere inveno apud Latinos praepositionem, quae nihil addat sensui, sicut apud Graecos saepe praepositio nullam sensus facit permutationem* [Macrobius 1854, 119]. Це загальна тенденція античних граматиків (зокрема, римських), які не виділяли окремо префікси й прийменники.

Серед сучасних розробок назвемо декілька: Ж.-П. Браше "Recherches sur les préverbes latins de et ex" (2000), Ф. Тома "Recherches sur le développement du préverbes latin ad-" (1938), Б. Гарсія-Хернандес "Les préverbes latins. Notions latives et aspectuelles" (1989) та "Synonymie et analyse fonctionnelle dans le système préverbale latin" (1994), А. Коммерфельдт "De en italo-celtique" (1920), С. Ван Лаер "La préverbation en latin: ad-, in-, ob- et per- dans la poésie républicaine et augusteenne" (2003). Основними напрямками цих робіт є опис і класифікація лексичних значень превербів, визначення їх генетичної природи, реконструкція латинської системи латинських превербів, розгляд їх зв'язків з відповідними прислівниками і прийменниками, вплив превербів на лексико-граматичні характеристики складних дієслів.

Розуміння природи превербів у романському і вітчизняному мовознавстві спільне: преверб – це префікс, що приєднується до дієслівної основи, що не змінює синтаксичну категорію похідного слова [Lavency 1997, 18-19]. За словником лінгвістичних термінів, преверб – префікс, що приєднується до дієслівної основи для вираження різних лексико-граматичних і граматичних значень [Ахманова 2004, 344].

До особливостей латинських префіксальних дієслів, як вказують А.-М. Боксю та М. Лавансі, належить звичка вживати прості дієслова зі значенням складного у латинських поетів та деяких прозаїків: *quaerere* "шукати" вживається з значенням *acquirere* "досягати" [Voxus, Lavency 2007, 25]. Вони також дають перелік латинських превербів (деякі з них зазнали фонетичних змін, переважно це була асиміляція): *a (ab, abs), ad, com (co), de, dis, ex (e, ef), in, im, o (ob), pro (prod), red (red), trans (tra)* [Voxus, Lavency 2007, 25]. Преверби мали локативне значення, вказуючи на локалізацію або напрямок діє, що позначає основне дієслово. У латинській мові префікси відігравали значну роль у системі словотвору, більшою мірою дієслівного, ніж іменникового. Префікси, як і прийменники за походженням прислівники, тому мають переважно просторове значення. Зокрема, значення первинних префіксів чітке, моносемічне, що зумовлює їх широке використання для утворення нових слів. За значенням вони збігаються: *a (ab)* – віддалення, *ad* – наближення, *con* – сумісність дії, *de* – віддалення, *e (ex)* – рух назовні, *in* – рух на поверхні чи в, *prae* – розташування попереду, *pro* – рух попереду, *trans (tra)* – рух через, тощо. Префікси *re- (red-), dis- (di-)* не мають відповідників прийменників чи прислівників. Саме ці префікси К. Амеде називає дієслівними префіксами індоєвропейського походження [Amédée 1868, 14].

У сучасних романських мовах відбулося розширення кількості превербів. Так, у Д. Амьо поряд з іншими мовознавцями, аналізуючи проблеми, що є префікси, а що прийменники у французькій мові, пропонує таку класифікацію превербів: 1) мало-

чисельна група *re, de, in, a*, які ніколи не існували у самостійній формі у французькій, як це було і у латинській мові, 2) преверби, що мали у латинській самостійне існування, їх 15: *ante, anti, co, extra, infra, inter, post, pre, sub, super, supra, trans, ultra*, 3) не існували зовсім у латинській мові, але з'явилися у французькій (*après, arriere, contre, entre, sans, sous, sur*) [Amiot 2004, 68–69].

До робіт вітчизняних лінгвістів цього напрямку слід віднести досить ґрунтовне дослідження О.А. Реферовської, де авторка детально аналізує латинські префіксальні дієслова віддалення пізньої латини і доходять до висновку, що у пізню латину триває розвиток непрямих значень дієслів, префікси втрачають своє конкретне значення, одні префікси витісняють інші [Реферовская 1961, 74–75].

У кандидатській дисертації Н.Д. Численко досліджує семантику просторових префіксів латинської мови, встановлює продуктивність префіксів архаїчної латини [Численко 1973, 6].

Привертає увагу монографія М.Г. Сеніва "Прийменник у класичних мовах", де автор вивчає словотвірні потенції дієслів на рівні лексико-семантичних груп руху і просторової локалізованості і зазначає префіксально-прийменникову кореляцію, що зумовлена їх спільним походженням і спорідненою функцією – виразників просторових відношень [Сенів 2005, 199]. Новаторство вказаної монографії полягає передусім в тому, що вперше розглядається словотвір певної лексико-семантичної групи – латинських дієслів просторової локалізованості. Пропонована стаття є спробою продовжити зазначену тенденцію і окреслити рамки досліджуваного мовного матеріалу межами словотвірних гнізд.

Мета пропонованої статті – визначити і описати еволюцію латинського дієслова *currere* і його префіксальних похідних у латинській та сучасних романських мовах (французькій, іспанській, італійській).

Досягнення поставленої мети зумовлює розв'язання таких **завдань**:

- ✓ визначити повний обсяг префіксальних дієслівних похідних від *currere* у романських мовах (латинська, французька, італійська, іспанська);
- ✓ окреслити тенденції розвитку словотвірної структури префіксальних похідних від дієслова *currere* у романських мовах;
- ✓ установити спільні та специфічні риси словотвору префіксальних похідних від дієслова *currere* у романських мовах.

Предмет дослідження – особливості префіксального дієслівного словотвору у романських мовах.

Матеріалом статті слугували префіксальні похідні від латинського дієслова *currere* та відповідних дієслів у сучасних романських мовах: франц. *courir*, італ. *correre*, іспан. *correr*, склад яких визначено за словниками латинської мови: Ernout A., Meillet A. Dictionnaire étymologique de la langue latine. Histoire des mots; французької мови: J. Dubois, H. Mittérand, A. Dauzat. Dictionnaire d'étymologie; іспанської мови: J. Corominas. Breve diccionario etimológico de la lengua castellana; італійської мови: Il dizionario della Lingua Italiana di Niccolo Tommaseo.

Об'єкт дослідження – префіксальні похідні мовні одиниці у латинській мові від *currere* та відповідних дієслів у сучасних романських мовах: франц. *courir*, італ. *correre*, іспан. *correr*.

Методи дослідження: метод лінгвістичного спостереження для інвентаризації і систематизації складних дієслів з префіксами, компонентний і дефініційний аналіз для встановлення семантичної структури лексичних одиниць, структурний аналіз і аналіз за безпосередніми складниками для дослідження морфологічної будови, метод кількісної обробки і статистичний метод для ідентифікації ступеня продуктивності словотвірних моделей.

Дослідження, проведене у кілька етапів, дозволило послідовно розв'язати вказані проблеми. Так, на першому етапі встановлено кількісний і частиномовний склад словотвірних гнізд з вершинами дієслово лат. *currere*, франц. *courir*, італ. *correre*, іспан. *correr*.

Склад словотвірного гнізда з вершиною дієслово *currere* у кількісному плані достатньо великий: *currilis, currere, currilis, currus, cursātio, cursilītas, cursim, cursio, cursitātio, cursitare, cursare, cursor, cursōrius, cursūālis, cursūra, cursus; accūdere, accursus; concurrere, concursātio, concursātor, concursātōrius, concursio, concursere, concursus; decurrere, decursio, decursōrius, decursus, decursus; discurrere, discursātio, discursāto, discursim, discursio, discursare, discursor, discursus; excurrere, excursātio, excursātor, excursio, excursio, excursor, excursus, excursus; incurrere, incursātio, incursax, incursum, incurso, incurso, incurso, incurso; intercurrere, intercursare, intercursus; occurrere, occursacūlum, occursātio, occursātor, occursātrix, occursio, occursitare, occursare, occursor, occursōrius, occursus; percūdere, percursātio, percursio, percursare, precursor, percursus; praecurrere, praecursātor, praecursio, praecursor, praecursōrius, praecursus; prōcurrere, prōcursātio, prōcursātor, prōcursio, prōcursare, prōcursōrius, prōcursus; rēcurrere, rēcursio, rēcursitans, rēcursare, rēcursus; succurrere, succursor; sūpercurrere; transcurre, transcursim, transcursio, transcursōrius, transcursus.*

У романських мовах спостерігається тенденція до кількісного зменшення у порівнянні з латинською мовою.

В італійській мові: *cursore, corrente, correntezza, corrivo, corridoio, corridore, corriere, corso, corsia, corsiero, corsivo, accorimento, concorenza, concorso, decorrente, decorenza, decorso, rincorsa, percorso, precorritore, precorritrice, precorso, precursione, precursore, ricorrente, ricorritore, ricorrenza, ricorso, ricorsoio, rincorsa, scorreria, scorrevole, scorribanda, scorridore, scorrimento, scorso, scorsereggiare, scorserella.*

У французькій мові: *concourir, concouriste, concours, coureur, cours, course, courser, coursier, cursive, excursion, concurrence, concurrence, concurrent, concurrentiel, decours, encours, parcours, recours, secoueur, secourable, secourisme, secours, secouriste.*

В іспанській мові: *corredera, corredor, correria, corretear, correteo, corrida, corredor, corriente, correntoso, corrimiente, correntoso, corso, corsario, cirso, cursillo, cursive, acorro, concurrencia, concurso, concursar, decurso, discurso, discursivo, discursar, escurribanda, excursion, excursionismo, incurso, precursor, socorrido, concurrido, concurrir, concursante, concurso, escurridizo, escurrirse, incursion, occurencia, occurente, ocurrirse, recorrido, recurso, socorro, transcurso.*

Етимологічні словники вирізняються єдиною точкою зору на походження кореня аналізованого латинського дієслова. Основа інфекта *curr* – походить від і.-с. кореня **kers* "бізми" [Гамкрелідзе, Иванов, 1984, 583], **k^[h]rs-o-* "бізми" [Pokorny

1959, 412], **krsō* [Ernout, Meillet 2001, 60], *curro* < **krsō* [Эрну 1959, 157]. Й.М. Тронський вказує на перехід *-rs->-rz->-rr-* [Тронский 1960, 123] і далі зазначає, що дієслова на *-rro* отримали дієприкметник на *-rsus* [Тронский 1960, 279], тобто при утворенні дієприкметника мав місце зворотний процес *-rr->-rs-*.

Редуплікація основи перфекта *cucurr-* є продовженням і.-є.тенденції редуплікації кореня (часткова редуплікація). Редуплікація у корені з *u* належить до особливих типів, бо *-u-* у редуплікованій частині основи може відображати давній індоєвропейський голосний *-u-* [Гамкрелідзе, Иванов 1984, 221]. М.Нідерман вказує на вимоги римських граматиків читати подвоєння приголосних як два звуки, як про оману слухового уявлення і невинуватого вимогою, пояснюючи це тим, що це один, а не два звуки, хоча етимологічний аналіз доводить протилежне: *-rs->-rr-* [Нідерман 1949, 113]. У народній латині форма перфекта зазнала змін: замість *cucurri* вживалися **cursi* або **curui* [Сергиевский 1954, 121].

Латинське дієслово *currere* змогло розвинути семантичну структуру, оскільки прямі його значення тісно пов'язані з трьома середовищами: землею, водою, повітрям. *Currere* слугувало вираженню швидкого бігу, поспішної їзди, швидкого обертуту. Переносне значення відзначене в одному лексико-семантичному варіанті – позначення швидкого руху часу. Семантичною особливістю *currere* є те, що його похідні частіше вживаються у непрямому значенні, а саме значення бігу часто стерте, а похідні від *cursare* зберігають своє конкретне значення [Тронский 1960, 160].

До дієслівних похідних, що утворилися приєднанням прийменників-префіксів до незміненої форми дієслова, у латинській мові належать: *accurrere, concurrere, decurrere, discurrere, excurrere, incurrere, intercurrere, occurrere, percurrere, praecurrere, procurrere, recurrere, succurrere, supercurrere, transcurrere*. Таким чином, похідні дієслова утворені за допомогою 15 префіксів, що мають просторове значення (найбільш давні за походженням префікси, на думку Й.М. Тронського [Тронский 1960, 95], зберігають своє значення, на відміну від значення дієслова. Наприклад, префікс *prae-* виражає значення "розташування предмета один перед одним". Відповідно *praecurrere* – "іхати попереду, виїжджати вперед, забігати наперед". Проте словотвірний процес іноді ускладнювався морфологічними явищами. Як зазначає С.І. Соболевський, при словоскладанні іноді фонетично змінювалися прийменники-префікси. Так, у випадку з *currere* незміненими залишилися і мають життєстійкий характер такі префікси: *de, ex, in, inter, per, prae, pro, super, trans*. Інші змінилися: *ad > ac* (асиміляція з початковим приголосним основи), *cum > con* (при складанні асиміляція), *trans > tra* іноді перетворювалося [Соболевский 2003, 116].

Від латинського дієслова *currere* походять фреквентативні дієслова від основи *curs-*: *cursare* "бігти безперервно, не зупиняючись"; *cursitare* "часто бігати, туди-сюди", *incursitare* "нападати, робити набіг". Незважаючи на те, що у формі *cursare* відсутній суфікс *-ito* (обов'язковий структурний елемент фреквентативних дієслів), все одно його відносять до фреквентативних дієслів [Bartault, Gregoire, Doederlein 1853, 138]. Й.М. Тронський відносить появу цих форм до періоду архаїчної латині, коли звичайним мовним засобом виступають підсилювально-частотні дієслова на *-tare*, що були досить продуктивними [Тронский 1960, 138]. Результатом такого процесу стали інтенсиви, коли прості дієслова витісняються ітеративними форма-

ми, які потім перейшли у романські мови: *curro-curso-cursito*. У пізню латину дієслово *cursare* набуває риси транзитивного дієслова, чого не знало дієслово *currere* [Lewis, Short 1879, 123]

Щодо сучасних романських мов, то похідні від латинського дієслова *currere* мають у різних мовах свої особливості. У французьку мові перейшли тільки форми: *accourir, concourir, encourir, parcourir, recourir, secourir*. Як відзначає М.В. Сергієвський, італійська мова зберегла основну масу латинського лексику [Сергієвський 1954, 186]. Тому у порівнянні з іншими сучасними романськими мовами в італійській мові знаходимо набагато більше префіксальних дієслів: *accorrere, antecorrere, concorrere, decorrere, discorrere, incorrere, rincorrere, acorrere, percorrere, precorrere, ricorrere, scorrere, socorrere, tracorrere*. В іспанську мові фіксуються такі форми: *acorrer, concurrir, discurrir, escurrir, incurrir, ocurrir, recorrer, recurrir, socorrer, transcurrir*.

Аналіз фонетичних змін, що відбулися у латинській формі *currere* в романських мовах свідчить про те, що дієслово *currere* в іспанській та італійській мовах не зазнало значних фонетичних перетворень: *currere* > ісп. *correr*, > італ. *correre*. Найбільших змін зазнало аналізоване дієслово у французькій мові. З цього приводу існують пояснення у різних французьких джерелах. Першою спробою, на нашу думку, визначити похідні від латинського кореня *curr-* у французькій мові є пропозиція Г. Анрі у французькій граматиці, де він вказує на існування старофранцузької форми, що утворена переходом *corre*>*courre* [Henry 1812, 76]. Можливо, у цій формі відбулася реконструкція архаїчного дифтонга *ou*, який у латинській мові у III ст. до н.е. перейшов в *ū*: *ou*>*ū* [Сергієвський 1954, 129]. На нашу думку, ця фонетична зміна пояснюється дифтонгізацією наголошеного голосного у третьому періоді дифтонгізації на півдні Галлії, за визначенням А. Доза. В Італії та Португалії дифтонгізації зовсім не знали, пояснює А. Доза [Доза 2003, 48-49]. Ця форма існує у сучасній французькій мові у термінах полювання для позначення переслідування звіра або коневодстві: *courre le lièvre, le cerf* [Mazure 1863, 57]. Форма *courre* збереглася у сучасній провансальській мові, яка була і є багатою на дифтонги [Сергієвський 1954, 205], зі значенням "бігати". Форма *courir* сучасної французької мови виникла на базі старофранцузької *courre*.

Можливо, корінь *corr-* був тією загальнороманською проміжною формою, що розвинулася в іспанській та італійській мовах.

Окреслимо тенденції еволюції префіксальних дієслівних форм у романських мовах:

1) Повне зникнення первісної форми *currere* в усіх аналізованих романських мовах з переходом її значення іншій: *intercurrere, procurrere, supercurrere*.

2) Зникнення форми в деяких романських мовах з переходом її значення іншій: лат. *cursare*, франц. *courser* (пор.), іспан. *cursar*, італ.-; лат. *concurrere*, франц.-, іспан. *concurrir, concursar*, італ.*concorrere* ; лат. *decurrere*, франц.-, іспан. -, італ. *decorrere*; лат. *discurrere*, франц.-, іспан. *discurrir*, італ. *discorrere* ; лат. *occurrere*, франц.-, іспан. *ocurrir*, італ.-; лат. *percurrere*, франц. *parcourir*, іспан. -, італ. *percorrere*.; лат. *praecurrere*, франц.-, іспан. -, італ. *precorrere*; лат. *transcurrere*, франц.-, іспан. *transcurrir*, італ. *tracorrere*.

3) Збереження форми і значення в усіх романських мовах: лат. *accurrere*, франц. *accourir*, іспан. *acorrer*, італ. *accorrere*; лат. *incurrere*, франц. *encourir*, іспан. *incurrir*, італ. *incorrere*; лат. *recurrere*, франц. *recourir*, іспан. *recorrer*, італ. *rincorrere*, *ricorrere*; лат. *succurrere*, франц. *secourir*, іспан. *socorrer*, італ. *scorrere*, *socorrere*.

Результати спостережень над еволюцією латинського дієслова *currere* у романських мовах дають можливість зробити узагальнення:

1. Латинське дієслово *currere* та його префіксальні похідні характеризуються різними напрямками еволюції і відповідно різним набором рефлексів у сучасних романських мовах. Деякі похідні дієслова (*intercurrere*, *procurrere*, *supercurrere*) не отримали подальшого розвитку у сучасних романських мовах.

2. Італійська мова вирізняється більшою консервативністю у порівнянні з іншими романськими мовами, оскільки зберегла практично всі лексичні одиниці, що існували у латинській мові (за нашими підрахунками це складає понад 75%). У ній утворено нові дієслова, як наприклад, *antecorrere*, за аналогією до існуючих в італійській мові *antecedere* та *acorrere*.

3. В іспанській мові спостерігається різноманітність коренів, похідних від латинських: *curs-*, *cur-*, *cor-*. До іспанської мови теж увійшла значна кількість латинських дієслів. За нашими статистичними даними рефлексів складають 71%. Спостерігаємо існування паралельних форм: *concurrir* та *concurrar*.

4. У французькій мові нами зафіксовано найменшу кількість рефлексів латинських дієслів (усього 42%).

Перспективою подальших досліджень, пов'язаних з розвитком словотвірних тенденцій латинської мови у сучасних романських є структурно-семантичний аналіз словотвірних гнізд, вершинами яких є відповідні для кожного історичного періоду дієслова, та їх типологія.

В статье рассмотрены вопросы влияния основных тенденций индоевропейского словообразования на латинский язык и развитие префиксального способа словообразования в романских языках. На материале словообразовательных гнезд с глаголом-вершиной currere в латинском языке и соответствующих ему в современных романских языках определены основные тенденции эволюционных процессов префиксальных глагольных производных. Определены общие и специфические структурно-семантические черты каждого из романских языков.

Ключевые слова: эволюция, романистика, диахрония, афиксация, преверб, ассимиляция.

Le but de cet article est à la fois de dresser un bilan des recherches sur la dérivation et la composition du verbe latin currere et de proposer les tendances de son évolution aux langues romanes (l'italien, le français, l'espagnol). Après avoir examiné ce processus dans le domaine du verbe latin l'auteur propose l'explication des changements structuraux et sémantiques des verbes romans (fr. courrir, ital. correre, esp. correr). Il est évident qu'au cours de l'évolution des langues les mots changent de forme, mais aussi des sens. Mais en formant des mots nouveaux des langues soeurs ont des traits communs et des particularités spécifiques.

Mots-clé: évolution, formation des mots, familles des mots, préverbe, assimilation, structure sémantique.

Література:

1. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов. – Изд. 2-е, стереотип / О.С. Ахманова. – М.: Эдиториал УРСС, 2004. – 576 с.
2. Гамкрелидзе Т.В. Индоевропейский язык и индоевропейцы: Реконструкция и историко-типологический анализ протоязыка и протокультуры / Т.В. Гамкрелидзе, В.В. Иванов. – Тбилиси: Изд-во Тбилисского университета, 1984. – Ч. I. – 428 с.

3. Доза А. История французского языка. – Изд. 2-е, стереотип. / А. Доза – М.: Едиториал УРСС, 2003. – 472 с.
4. Дынников А.Н. Народная латынь: Учеб.пособие. – 2-е изд., исправл. и допол. / А.Н. Дынников, М.Г. Лопатина. – М.: Изд-во Москов. ун-та, 1998. – 256 с.
5. Нидерман М. Историческая фонетика латинского языка / М. Нидерман. – М.: Изд-во иностр. лит-ры, 1949. – 190 с.
6. Реферовская Е.А. Развитие предложных дополнений при приставочных глаголах удаления в латинском языке позднего периода / Е.А. Реферовская // Исследования в области латинского и романского языкознания. – Кишинев: Штиинца, 1961. – С.37–79.
7. Сенів М.Г. Приймєнник у класичних мовах: посібник / М.Г. Сенів. – Донецьк: ТОВ "Юго-Восток, Лтд", 2005. – 272 с.
8. Сергиевский М.В. Введение в романское языкознание / М.В. Сергиевский. – М.: Изд-во лит-ры на иностр.яз., 1954. – 304 с.
9. Соболевский С.И. Грамматика латинского языка. Часть теоретическая. Морфология и синтаксис / С.И. Соболевский. – М.: Лист Нью, 2003. – 432 с.
10. Тронский И.М. Историческая грамматика латинского языка / И.М. Тронский. – М.: Изд-во лит-ры на ин.яз., 1960. – 320 с.
11. Численко Н.Д. Глагольная префиксация в архаической латыни (семантический аспект): автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. филол. наук / Н. Д. Численко. – Л., 1973. – 11 с.
12. Эрну А. Историческая морфология латинского языка / А. Эрну. – М.: Изд-во иностр. лит-ры, 1950. – 319 с.
13. Amedee de Caix de Saint-Aymour. La langue latine étudiée dans l'unité indo-européenne. – P.: Librairie Hachette, 1868. – 452 p. – www.google.books.fr/id=derivation verbal.
14. Amiot D. Préfixes ou prépositions? / D. Amiot // Lexique.16. – P.: PUS, 2004. – P.67–83 // Электронный ресурс: www.google.books.fr/id=derivation verbal.
15. Barrault E. Traité des synonymes de la langue latine, composé sur le plan nouveau. / E. Barrault, E. Grégoire, M. Doederlein. – P.: Hachette, 1853. – 768 p. // Электронный ресурс: www.google.books.fr/id.
16. Boxus A.-M. Clavis. Grammaire latine pour la lecture des auteurs / A.-M. Boxus, M. Lavency. – Paris: De Boeck Education, 2007. – 253 p. // Электронный ресурс: www.google.books.fr/id.
17. Corominas J. Breve diccionario etimológico de la lengua castellana / J. Corominas. – Madrid: Editorial Gredos, 2003. – 627 p.
18. Dubois J. Dictionnaire d'étymologie / J. Dubois, H. Mitterand, A. Dauzat. – P.: Larousse, 2001. – 822 p.
19. Ernout A. Dictionnaire étymologique de la langue latine. Histoire des mots / A. Ernout, A. Meillet. – P.: Klincksieck, 2001. – 833 p.
20. Lavency M. Grammaire latine: description du latin classique en vue de la lecture des auteurs / M. Lavency. – Peeters Publishers, 1997. – 358 p. // Электронный ресурс: www.google.books.fr/id=derivation verbal.
21. Lewis Ch.T. A Latin Dictionary. LL.D. / Ch.T. Lewis., Ch. Short. – Oxford: Clarendon Press. 1879 // Электронный ресурс: www.google.books.fr/id.
22. Macrobius A.A.T. Oeuvres complètes / A.A.T. Macrobius. – P.: Librairie de F. Didot, 1854. – 709 p. // Электронный ресурс: www.google.books.fr/id.
23. Pianigiano O. Vocabolario Etimologico della Lingua Italiana / O. Pianigiano. – Genova, 1998 // Электронный ресурс: www.etimo.it.
24. Pokorny J. Indogermanisches Etymologisches Wörterbuch / J. Pokorny. – Francke Verlag Bern, 1959, B.I. – 1182 S.
25. Henry G. Histoire de la langue françoise / G. Henry. – P.: Hachette, 1812. – 420 p. // Электронный ресурс: www.google.books.fr/id.
26. Mazure A. Dictionnaire étymologique de la langue française usuelle et littéraire / A. Mazure. – P.: Edition E. Belin, 1863. – 562 p. // Электронный ресурс: www.google.books.fr/id verbe=courre.